Xolmirzayev Baxtiyor Nurmirza o‘g‘li
Namangan davlat universiteti o‘qituvchisi
E-mail: bakhtiyork@gmail.com

SINFDAN TASHQARI MASHG‘ULOTLARDA O‘QUVCHILARNING MILLIY G‘URUR TUYG‘USINI RIVOJLANTIRISH

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.12618609

Annotatsiya. Mazkur tadqiqot ishida o‘quvchilarning milliy g‘urur tuyg‘usini rivojlantirishda 6-8 - sinf o‘quvchilar o‘rtasida “Men nechun sevaman O‘zbekistonni”, “O‘zbekiston – jannat-makon diyor”, “Vatanga sodiqlik – muqaddas burch”, “Shu aziz Vatan – barchamizniki”, “Millat ruhidagi bunyodkorlik”, “Milliy g‘oya”, “G‘oyaga qarshi g‘oya, fikrga qarshi fikr” kabi mavzularga oid mashg‘ulotlar olib borildi.

Kalit so‘zlar: milliy g‘urur, izchil, barqaror, ilmiy-tadqiqot, sport, irodalilik, g‘alabaga intiluvchanlik, chaqqonlik, xarakter, faxr, iftixor, trening.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev ta’kidlaganidek, “Meni doimo o‘ylantiradigan, tashvishga soladigan yana bir dolzarb masala bu – yoshlarimizning odob-axloqi, yurish-turishi, madaniy saviyasi, bir so‘z bilan aytganda, tarbiyasi bilan bog‘liq. Biz bu yo‘nalishda katta ishlarni amalga oshiryapmiz. Ammo ularning samaradorligini yanada kuchaytirish uchun bir qator masalalarga jiddiy e’tibor berishimiz zarur” [6, 257-bet]. O‘quvchilarning irodalilik, g‘alabaga intiluvchanlik, chaqqonlik, o‘zini tuta bilish, chidamlilik kabi sifatlarning rivojlanishi jismoniy tarbiya va sport faoliyatining pedagogik-psixologik ta’lim samaradorligi bilan bog‘liq bo‘lib, o‘quvchilarda sportchiga xos xarakter xislatlari rivojlanib, so‘ng bu xislatlar uning doimiy xarakteri sifatida namoyon bo‘ladi. Bu esa, o‘quvchilarda milliy g‘urur tuyg‘ularini rivojlantirishda bevosita ma’naviy-axloqiy, jismoniy va irodaviy sifatlarni shakllantirishning dolzarbligini belgilaydi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-5924-son, 2020-yil 6-noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-6108-son, 2021-yil 26-martdagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5040-son, 2021-yil 5-noyabrdagi “Sport-ta’lim muassasalari faoliyatini 2025-yilgacha rivojlantirish dasturi to‘g‘risida” PQ-5280-son, 2022-yil 28-yanvardagi «2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida» PF-60-son Farmonlari, 2019-yil 13-fevraldagi Vazirlar Mahkamasining “2019-2023-yillar davrida Jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 118-son Qarori hamda boshqa me’yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirishga ushbu tadqiqot ishi muayyan darajada xizmat qiladi[1; 2; 3; 4; 5].

Mazkur tadqiqot ishida o‘quvchilarning milliy g‘urur tuyg‘usini rivojlantirishda 6-8 - sinf o‘quvchilar o‘rtasida “Men nechun sevaman O‘zbekistonni”, “O‘zbekiston – jannatmakon diyor”, “Vatanga sodiqlik – muqaddas burch”, “Shu aziz Vatan – barchamizniki”, “Millat ruhidagi bunyodkorlik”, “Milliy g‘oya”, “G‘oyaga qarshi g‘oya, fikrga qarshi fikr” kabi mavzularga oid mashg‘ulotlar olib borildi. Ushbu mashg‘ulotlar orqali O‘zbekiston Respublikasining birinchi Prezidenti I.A.Karimovning ozod va obod Vatan, ona zaminga bo‘lgan muhabbat, uni sevish, e’zozlash, ardoqlash va milliy g‘urur haqidagi g‘oyalarini o‘rganish; ona-yurt tarixini bilish va u bilan faxrlanish; xalqimizning

ma'naviy merosini o'rganish va mustahkamlashda faol ishtirok etishga jalb etish; adolatli, huquqiy, demokratik fuqarolik jamiyatini qaror toptirishda har bir shaxsning faolligiga erishish; tinchlik, barqarorlik va osoyishtalikni saqlash, milliy va umuminsoniy qadriyatlarni bilish hamda hurmat qilish; O'zbekistonning jahondagi o'rni yuksak darajada va kelajagi buyuk davlat ekanligi bilan bog'liq bilim, ko'nikma va malakalar shakllantirilishi nazarda tutilgan; o'quvchilarning erkin fikrlay olish qobiliyatlarini to'g'ri yo'naltirishga oid tavsiyalar berilgan; vatan ravnaqi g'oyasini shakllantirishning tizimi, shakllari, vositalari va mazmuni ishlab chiqilgan.

Shuningdek, yurtimizda keng nishonlanayotgan "Mustaqillik bayrami", "Konstitutsiya kuni", "Ustoz va murabbiylar kuni", "Navro'z", "Xotira va qadrlash kuni" kabi bayram va turli milliy marosimlar, ulkan bunyodkorlik ishlari Milliy g'urur g'oyasi bilan, xususan, uning "Milliy o'zlikni anglash", "Milliy g'urur", "Milliy ong", "Mustaqil fikrlash", "Qadriyatlar", "Adolatparvar bo'lish", "Ilm egallash", "Vatan yagonadir, Vatan bittadir", "Elim deb, yurtim deb, yonib yashaylik" kabi tamoyillari bilan chambarchas bog'liq bo'lib, o'quvchi-yoshlarda vatanparvarlik xos tuyg'usini oshirishga xizmat qilishi ko'rsatilgan.

Yuqoridagi mashg'ulotlar asosida o'quvchilarning milliy g'urur tuyg'usini qay darajada rivojlanganligi baholash mezonlari orqali o'z isbotini topdi.

O'quvchilarning milliy g'urur tuyg'usini rivojlanishiga ta'sir etuvchi milliy tarbiyalanganlik baholash mezonlari

I bosqich (maktab o'quvchilar uchun)	
Vatanni anglash	
Yuqori daraja	Har bir kishi vatani bo'lishini va o'zining Vatani – O'zbekiston ekanini yaxshi biladi; tug'ilib o'sgan Vatani O'zbekiston haqida ifodali misollar bilan fikr yurita oladi. Har bir o'quvchi O'zbekiston, o'lka, tarix, hozirgi hayot, mustaqillik, islohotlar yutuqlari haqida yoshiga mos tushunchalarga ega; Vatanni tashqi dushmanlardan himoya qilgan qahramonlar jasorati haqida faol hikoya qilib bera oladi; ularga o'xshashga harakat qiladi; O'zbekiston davlat ramzlari, prezidenti haqida hikoya qilib bera oladi.
O'rta daraja	Vatani – O'zbekistonligini biladi; o'lka tarixi, hozirgi hayoti haqida tushunchalar bera oladi. Vatanning tarixi, himoyachilarining jasoratidan xabardor; O'zbekiston davlat ramzlarini biladi.
Past daraja	Vatan haqidagi tushunchalari mavhum; O'zbekiston tarixi, hozirgi hayoti haqida tushunchalari to'liq emas; Vatan himoyachilari, ularning jasoratlari haqida bilimlari darajasi past; O'zbekiston ramzlari haqida tasavurlari xira.
Milliy g'urur	
Yuqori daraja	Dunyoda millatlar ko'pligi, o'zining ana shulardan biri – O'zbek xalqiga mansubligini puxta, qoniqish bilan ijobiy anglaydi; "O'zbek xalqi" tushunchasining madaniy mohiyatini yaxshi tushunadi; o'zining xalq o'g'li, qizi sifatida burchlarini chuqur anglaydi; O'zbek tilida ravon, toza so'zlaydi va bunda boshqalarga yordam beradi.
O'rta daraja	O'zining O'zbek xalqiga mansubligini anglaydi; "o'zbek xalqi" tushunchasini ochib bera oladi; undan o'z xalqi nimalarni kutayotganini biladi; o'zbek tilida ravon, to'g'ri so'zlaydi.

Milliy odob-axloq	
Yuqori daraja	Doimo, hamma joyda atrofdagilarga “assalomu alaykum” deyishni kanda qilmaydi; xalq ichida “yaxshi xulq”, “yomon xulq” deb vaholangan xatti-harakatlarni juda faol farqlaydi va o‘z munosabatini bildiradi; barchani “siz”laydi, o‘zidan katta va kichikni doimo izzatlaydi; sinfdagi, ko‘cha, mahalla, qishlog‘idagi do‘stlarining o‘qishi, ishlaridan doimo xabardor; muallim-ustozni samimiy hurmat qiladi; uyat so‘z, so‘kishni hatto urishgan paytida ham tilga olmaydi; bolalarni yuqoridagi sifatlarni egallashga rag‘batlantiradi; ota-ona, oila a’zolariga mehrini so‘zda ham, muomalada ham, amalda ham, ular borliklarida ham, yo‘qliklarida ham doimo namoyon qilib turadi
O‘rta daraja	O‘zidan kattalarga “assalomu alaykum” deb salom beradi; “yaxshi xulq”ni “yomon xulq”dan ajrata oladi; o‘zidan katta o‘quvchilarning ham “siz”laydi; sinfdoshlari, do‘stlari hayotidan xabardor, muallimlarni maktabda, sinfda hurmat qiladi; o‘g‘il va qiz bolalarga bir xil munosabat bildiradi; so‘kinmaydi; ota-onasiga so‘zda, muomalada, amalda mehrini namoyon qilib turadi; barcha qarindoshlarining nomlari, ajdodlarining tarixini biladi; aka-opalarini hurmat qiladi; bobo-buvilarini izzatlaydi
Past daraja	Onda-sonda kattalarga salom berib turadi; “yaxshi xulq” va “yomon xulq”larning farqini bilmaydi; do‘stligi manfaat asosiga qurilgan, o‘tkinchi; atrofdagilarga dag‘al, befarqlik bilan munosabatda bo‘ladi; qizishgan paytida uyat so‘zlarni ishlatadi, so‘kinadi, ota-onasiga mehri past; qarindoshlarining kimliklariga qiziqmaydi, aka-opalari bilan munosabati yaxshi emas; bobo-buvilarining izzatini joyiga qo‘ymaydi.
Vijdoniylik	
Yuqori daraja	Doimo va hamma joyda rost gapiradi; yaxshi xulqqa ijobiy, yomon xulqqa salbiy munosabatini doimo amalda bildiradi; ko‘nglidagi gapni, fikrni ochiq mukammal ifodalay oladi; aytgan so‘zi bilan uning amali doimo va hamma joyda mos keladi.
O‘rta daraja	Rost gapirishi kerak bo‘lgan vaziyatlarda indamaydi yoki yolg‘on aralashtirib so‘zlaydi; yaxshi va yomon xulq-larni farqlamaydi va ularning namoyon qilinishiga befarqligini ko‘rsatadi; aytgan so‘zi va amali orasida tafovutlar ko‘p uchraydi.
Past daraja	O‘z foydasini ko‘zlab, ongli ravishda yolg‘on gapiradi; yomon xulq namunalarini qo‘llab-quvvatlaydi va o‘zida namoyon qiladi; so‘zi va ishi bir-biriga zid.
Mafkuraviy onglilik darajasi	
Yuqori daraja	Barchani teng ko‘radi; ko‘cha, guzar, qishloq, mahalla, millat, qarindoshchilikka qarab ajratish, imtiyoz berish, cheklashga qarshi turadi; O‘zbek xalq allomalari hayoti, xizmatini yaxshi biladi, o‘rnakli misollar keltiradi; O‘zbekiston barcha O‘zbekistonliklarning yagona Vatani ekanini targ‘ibot qiladi. Ma’naviy tahdidlarni, ularning tarixini, zararini yaxshi biladi. Ularga qarshi kurashga da’vat etadi.
O‘rta daraja	Barchani teng ko‘rishni ma’qullaydi; O‘zbek xalqi allomalari hayoti, qilgan xizmatlari haqida tushunchalarga ega; o‘z Vatani O‘zbekiston ekanini anglaydi.
Past daraja	Mahalliychilik, qarindoshchilik, o‘g‘il va qiz bolaga qarab ajratishni ma’qul ko‘radi; O‘zbek xalqi allomalari hayoti, xizmatlari haqida bilimlari yuzaki.

II bosqich (o‘rta va yuqori maktab o‘quvchilari uchun)	
Vatanparvarlik	
Yuqori daraja	Turkiston, O‘zbekiston haqida tasavvurlari keng. Yolg‘iz Vatani O‘zbekiston ekanini e’tiqodga aylantirgan; O‘zbekistonning kelajagi buyukligiga so‘zsiz ishonadi; istiqlol tarixi, mamlakatimizda sodir bo‘layotgan muhim voqealarni, islohotlar yutuqlarini yaxshi biladi; O‘zbekiston va uning buyuk farzandlari bilan faxrlanadi; O‘zbekiston vatanparvarligi mohiyatiga ega b‘lgan tadbirlarda faol ishtirok etadi; o‘lka tabiatini e’zozlaydi, bu ishga boshqalarni ham chorlaydi; o‘zini O‘zbekiston himoyasiga tayyorlay boradi; fidoyi; O‘zbekiston tarixi, kelajagiga befarqlik, yot o‘ylar namunalarini uchratsa, murosasizligini namoyon qiladi.
O‘rta daraja	O‘zbekiston tarixi, hozirgi hayoti haqida tasavvurlarga ega; O‘zbekistonning kelajagi buyukligiga ishonadi; resublikamizda sodir bo‘lgan muhim voqealar, tarixiy siymolar xizmatlari, millat shoniga shon qo‘shgan kishilar haqida bilimlarga ega; o‘lka tabiatini avaylaydi; harbiy-vatanparvarlik malakalariga ega; faol; O‘zbekistonga befarqlik, vatanga befarqlik hollarini qoralaydi; o‘z kelajagini O‘zbekiston kelajagi bilan birligini tushunadi.
Past daraja	O‘zbekistonning tarixi, hoziri va kelajagi haqida mustaqil fikrga ega emas; Respublika hayotiga oid muhim voqealarni bilmaydi; tabiatni e’zozlaydi; ijtimoiy faoliyatda sust; Vatanga befarqlik hollarini anglamaydi.
Milliy g‘urur	
Yuqori daraja	O‘zining yetti pushtini, milliy farzandlik burchlarini chuqur anglaydi; O‘zbek xalqiga uning san’ati, an’analari, tili, madaniyatiga hurmatini doimo va hamma yerda namoyon qiladi; millat tarixi, allomalari haqida chuqur bilim va minnatdorlikni namoyon qiladi; manqurtlik, milliy majhullik, millat tarixi va taqdiriga befarqlikni ko‘rganida millatdoshla-rini qaytarishga faol harakat qiladi; “O‘zbekchilik”ning barcha ilg‘or qirralarini taraqqiyparvarlik bilan uy‘unlashtirishni dasturilamalga aylantira boradi.
O‘rta daraja	O‘zining O‘zbek xalqi oldida farzandlik burchi borligini anglaydi; O‘zbek xalqini, tilini, madaniyatini, san’atini hurmat qiladi; xalq tarixi, allomalar meroslarini biladi, hurmat qiladi; manqurtlik, milliy majhullik, millat tarixi va taqdiriga befarqlikni qoralaydi; o‘zining milliy mas’uliyatini anglaydi.
Past daraja	O‘z xalqi oldidagi har qanday burch, mas’uliyatni his qilmaydi; O‘zbek san’ati, tarixi, madaniyati, tiliga, allomalari merosiga e’tiborsiz; manqurtlik, milliy majhullik, ona xalqi tarixi va taqdiriga befarq; “o‘zbekchilik”ning eng ilg‘or qirralaridan bexabar va qiziqmaydi.
Vijdoniylik	
Yuqori daraja	Doimo va hamma joyda daxldorlikni, rostgo‘ylikni namoyon etadi va targ‘ib qiladi; aytgan so‘zi va qilgan ishi doimo, hamma joyda bir xil; a’lo o‘qish kerakligini biladi va a’lo o‘qiydi; burch, mas’uliyatini doimo, hamma joyda sifatli vajaradi; vijdoni sof, pok; sinf, maktab, jamoa hayotidagi tadbirlarda ko‘ngilli, faol ishtirok etadi; nohaqlik, adolatsizlikka doimo va hamma joyda murosasiz;
O‘rta daraja	Rostgo‘y, so‘zini amalda namoyon qilishga harakat qiladi; a’lo o‘qish kerakligini biladi va yaxshi o‘qiydi; burch, mas’uliyatini yaxshi bajaradi; vijdonli, sinf, maktab, jamoa hayoti va tadbirlarida ishtirok etadi; nohaqlik va adolatsizlikni yomon ko‘radi; noinsoflik, vijdonsizlikni yoqtirmasligini namoyon qiladi.

Past daraja	Rost va yolg‘onni aralash gapirib turadi; so‘zi va amali orasida farq mavjud; a’lo o‘qish kerakligini biladi, biroq o‘rtacha o‘qiydi (a’lo o‘qishga harakat qilmaydi), burch, mas’uliyatni his qilmaydi; sinf, maktab, jamoa hayotidagi tadbirlarda faqat talab qilingandagina ishtirok etadi; nohaqlik va adolatsizlikning mohiyatini tushunmaydi; noinsoflik, vijdonsizlikni ko‘rganida loqaydligini namoyon qiladi.
Millatlararo muloqot madaniyati	
Yuqori daraja	Vatanining gullab-yashnashining sharti – barcha millatlar do‘stligi va totuvligiga bog‘liqligini chuqur anglab yetgan; jahonning har bir millati O‘zbek millatidek go‘zal an’ana, madaniyat sohibi ekaniga, millatlar o‘zaro farqli va tengligini e’tiqodga aylantirish; millatlararo munosabatlarini takomillashtirishga qaratilgan tadbirlarda faollik, tashabbuskorlik ko‘rsatadi; O‘zbekistonga sadoqatli barcha xalqlarga hurmat tuyg‘usini bildiradi; O‘zbekiston xalqlarining har bir vakiliga hurmat bildiradi; millatlararo muloqot, munosabatlarni yomonlashtirubchi fikr bildirgudek bo‘lsa, unga dadil, asosli qarshi turadi.
O‘rta daraja	Barcha millatlar huquqlarining tengligini yaxshi anglaydi; boshqa millatlar vakillari bilan muloqotga kirisha oladi; millatlararo munosabatlarini takomillashtirishga qaratilgan tadbirlarda qatnashadi; O‘zbekiston xalqlariga hurmat hissi bor; millatlararo munosabatlarni yomonlashtiruvchi fikr bildirilganda bunday fikrga qo‘shilmaydi.
Past daraja	Faqat o‘z milliy an’analarini qadrlaydi; avaylab asraydi; boshqa xalqlarning milliy an’analariga e’tiborsiz; boshqa millatlar vakillari bilan muloqotdan o‘zini tortadi; millatlararo munosabatlarni takomillashtirishga qaratilgan tadbirlarda talab qilinsa, qatnashadi; millatlararo munosabatlarni yomonlashtiruvchi fikr bildirilganida uning zararli ekanini anglamaydi.
Milliy odob-axloq	
Yuqori daraja	Ota-onaga samimiy, yaqin, mehrini doimo va hamma joyda bildirib turadi; o‘zbekona axloq me’yorlariga insoniylikni saqlab qolish kafolati sifatida ongli, e’tiqod bilan amal qiladi; ajdodlarga, yoshi ulug‘larga hurmat-ehtiromni doimo va hamma joyda namoyon qiladi; mehmondo‘stlikni so‘z va amalda namoyon qiladi; o‘zidan katta, yoshu qarini samimiy hurmat qiladi; jahli chiqqanida o‘zini odob me’yorida idora qila oladi; shodlik va motam madaniyatining sohibi (to‘y, motam marosimlarida o‘z o‘rnini, xizmatini biladi va faol amalga oshiradi); milliy odobga zid xatti-harakatlarni doimo va hamma joyda faol qoralaydi.
*O‘**rta daraja***	Ota-onasini hurmatlaydi; o‘zbekona axloq me’yorlarining rioya qilinishiga xayrixoh; yoshi ulug‘larni hurmat qiladi; mehmondo‘st; jahli chiqsa o‘zini idora qila oladi; marosimlarda o‘zini tuta oladi; milliy odobga zid xatti-harakatlarni yoqtirmaydi.
Past daraja	Ota-onasining hurmat, izzatini joyiga qo‘ya olmaydi; o‘zbekona axloq me’yorlariga befarq munosabatda bo‘ladi: manfaatli bo‘lsa, biror kishi ko‘rib, kuzatib turganini, baholashini sezsa, yoshi ulug‘larni hurmat qiladi; mehmondo‘stlik madaniyatini tushunmaydi; tengqurlarini “sen”laydi; qizishsa, o‘zini idora qila olmaydi; marosimlarda o‘zini tuta olmaydi; milliy odobga zid xatti-harakatlarni befarq, bemalol kuzatadi.

Mafkuraviy onglilik darajasi	
Yuqori daraja	Jonajon Vatan – O‘zbekistonning jahon va Markaziy Osiyoda tutgan mavqeini, bir va butunligini chuqur, asosli anglaydi; O‘zbekiston hukumati va prezidenti ichki va tashqi siyosati haqida yoshiga mos darajada xabardor; milliy Davlat manfaatlarining guruhiy, firqaviy, mahalliy, qonqarindoshchilik manfaatlaridan ustunligini teran anglaydi, dalillar bilan asoslaydi; O‘zbekiston xalqining mafkuraviy birligiga zid tashqi (boshqa davlatlardan) va ichki (millatchilik, mahalliychilik, guruhbozchilik va boshqa) bo‘linishlarga qarshi tura oladi.
O‘rta daraja	O‘zbekistonning mustaqilligi, taraqqiyot yo‘li, ichki va tashqi siyosatidan xabardor; milliy davlat manfaatlarining guruhiy, firqaviy, diniy, mahalliy, qonqarindoshchilik manfaatlaridan ustunligini tushunadi; milliy istiqlol mafkurasiga zid tashqi yoki ichki harakatlarning zararini anglaydi.
Past daraja	O‘zbekistonda sodir bo‘lgan va bo‘layotgan islohotlar haqida tushunchalari sayoz, yuzaki; milliy davlat manfaatlarining ustun turishi shartligini anglamaydi; milliy istiqlol mafkurasining mohiyatini tushunmaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yhati

1. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 24-yanvardagi “O‘zbekiston Respublikasida jismoniy tarbiya va sportni yanada takomillashtirish va ommalashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-5924-sonli Farmoni // https //:lex.uz/docs

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2020-yil 6-noyabrdagi “O‘zbekistonning yangi taraqqiyot davrida ta’lim-tarbiya va ilm-fan sohalarini rivojlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida” PF-6108-sonli Farmoni // https //:lex.uz/docs

3. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2021-yil 26-martdagi “Ma’naviy-ma’rifiy ishlar tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-5040-sonli Qarori // https://www.lex.uz/acts/

4. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi «2022-2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida» PF-60-son Farmoni // https //:lex.uz/docs

5. Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 13-fevraldagi “2019-2023-yillar davrida jismoniy tarbiya va ommaviy sportni yanada rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to‘g‘risida”gi 118-sonli Qarori // https://www.lex.uz/acts/

6. Mirziyoyev Sh. Yangi O‘zbekiston strategiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2021. 257 b.